

dipam

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

SURİYE'DE TÜRKİYE'NİN KÜRESEL GÜÇLER İLE İLİŞKİSİ

Prof.Dr. Özden Zeynep OKTAV

Dr. Savaş BİÇER

Turan KIŞLAKÇI

22 Eylül 2020 | DİPAM YouTube Kanalı

Panel Notları

22.09.2020 tarihinde saat 19.30'da "Suriye'de Türkiye'nin Küresel Güçlerle İlişkisi" adlı panel online olarak DİPAM tarafından gerçekleştirilmiştir. DİPAM Başkan Yardımcısı Ahmet İŞCAN moderatörlüğünde gerçekleşen panele Medeniyet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı Prof. Dr. Zeynep

OKTAV, Nişantaşı Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı Dr. Savaş BİÇER ve Türk-Arap Medya Derneği Başkanı gazeteci Turan KIŞLAKÇI konuşmacı olarak katılmışlardır.

Ahmet İŞCAN'ın konuşmacıları tanıtarak ana konunun Suriye olduğu paneli

başlatarak Suriye meselesinin 2011 den beri her anlamda Türkiye'yi çok yakından ilgilendiren bir mesele olduğuna dikkat çekmiştir. Türkiye'nin Suriye ile uzun ve geniş kara sınırına sahip olmasından ötürü Suriye meselesinden çok ciddi sonuçlar doğuracak şekilde etkilendiğini kaydetmiştir. Özellikle hem Türkiye hem de tüm dünya için en büyük problemlerden olan göç meselesini ve Suriye'nin kuzeyindeki yapılanmaların Türkiye'nin güvenliğini tehdit etmesi, Suriye meselesini Türkiye için odak noktası haline getirdiğini belirtmiştir. Suriye'yi, Türkiye'nin sistemin ötesinde ilk kez bir dış politika üretmeye başladığı en somut alan olarak gören İŞCAN, Türkiye'nin milli güvenliğini sağlamak adına Suriye'ye çok ciddi operasyonlar gerçekleştirdiğini ve sonucunda da birçok kazanım elde ettiğini kaydetmiştir. İdlib'de 5 Mart 2020 tarihinden beri somut olarak gözükken yumuşama ve ateşkes durumun son günlerde başlayan Rus bombardımanlarının başlamasının ardından yerini çatışmaya bırakabilmesinden endişe duyan İŞCAN, konuşmacılara bu konudaki fikirlerini sormuştur. Ayrıca Rusya'nın, İran'ın desteğini alarak bölgede büyük bir operasyon hazırlığında olduğunun söylendiğini belirtmiş ve bu durumun çatışma halini doğurma ihtimalini konuşmacılara sormuştur.

Suriye'deki savaşın bitmediğini belirten Zeynep OKTAV, küresel güçlerin yanında İran ve İsrail gibi devletlerin de Suriye meselesinde yer aldıklarını söylemiştir. Uluslararası ilişkilerde yeni bir kavram olan Müzakere Teorisi'ni (Negotiating Theory) işaret ederek Suriye ve İdlib özelinde müzakere ortamının hiç bitmediğini; ayrıca çatışmalar ve savaşlar devam ederken de müzakerelerin sürdüğünü ve İdlib'in bunun en çarpıcı örneği olduğunu

söylemiştir. Türkiye'nin Suriye'de üstü kapalı bir şekilde İran ve Rusya ile çatışma içerisinde olduğuna değinmiştir. Müzakerelerin sürdüğü Astana Süreci'nin devam ettiğini belirten Oktav, İdlib özelinde olduğu gibi çatışmanın eşiğine gelinen dönemlerde dahi Türkiye'nin hiçbir zaman ne Rusya ne de İran ile müzakereleri sonlandırmadığını vurgulamıştır. İdlib'de, Doğu Guta'da olduğu gibi kıyımların olmaması için Erdoğan'ın 17.09.2019'da Soçi'ye giderek Putin ile müzakere yapmasını örnek olarak göstermiştir. Türkiye'nin bu çabalarının zaman zaman kendi imajına zarar verdiğini belirten Oktav konuşmasına, bu çabaların sonucunda Rusya tarafından Türkiye'nin İdlib'de radikal muhalifleri de koruyor görüntüsünün verildiğini söyleyerek devam etmiştir.

17.09.2018'den 27.02.2020'ye kadar Türkiye ve Rusya ilişkilerinin hiçbir zaman iyiye gitmediğini belirtmiş ve 27 Şubat 2020 tarihinde İdlib'de meydana gelen saldırıda Türkiye'nin 38 şehit vermesi, Türkiye'nin Rusya ile ilişkilerinde çatışmanın son derece üst noktaya varmasına neden olduğunu kaydetmiştir.

Müzakere Teorisinin, çatışmayı çözmek ve zora başvurmak için tarafların müzakereye başvurmaları gerektiğini konu edindiğini söyleyen Oktav, Suriye özelinde bakıldığı zaman tarafların çatıştıktan sonra müzakereye başvurduğunu veyahut tarafların müzakere süreci paralelinde çatıştıklarını söylemiş ve bunu çarpıcı bulmuştur. Türkiye ve Rusya'nın müzakere sürecinde masaya oturduklarında aralarındaki sorunları bölümlere ayırdıklarını ve daha az sorunlu alanı masaya yatırdıklarını söylemiştir. 27 Şubat'taki saldırıdan sonra Türkiye'nin misliyle karşılık verdiğini söyleyen Oktav, Türkiye ve Rusya arasında yapılan

müzakerelerde her iki tarafın da istediğini elde edemediğinin altını çizmiştir. Rusya ve İran’ın İdlib’de Türkiye’yi istemediklerini fakat Türkiye’nin İdlib’den çıkmadığını ve ayrıca M4 Karayolunu kontrol etmeye devam ettiğini söylemiştir. Bunun yanında Türkiye’nin ABD ve NATO ile beraber hareket etmediğinin altını çizen Oktav ayrıca Türkiye’nin Rusya’dan S-400 füze savunma sistemlerini alarak Rusya ile de orbite içinde hareket ettiğinin altını çizmiştir. Rusya’nın Türkiye aracılığıyla NATO birliği içerisinde bir çatlak oluşturduğunun dikkatini çeken konuşmacı, Rusya’nın bundan büyük kazanç çıkardığını söylemiştir.

Suriye meselesinde Türkiye ve Rusya arasındaki temel sorunların; Rusya’nın PYD/PKK ile arasına gerektiği kadar mesafe koymaması, Türkiye’nin Suriye’ye yapmış olduğu askeri operasyonlardan olan Zeytin Dalı Operasyonu’nu desteklemeyip Suriye’deki Türkiye’nin askeri varlığından rahatsız olması ve Tel Rıfat’ta Rusya’nın askeri gözlem noktaları kurması ve böylelikle Menbiç ve Afrin arasında bir boşluğun doğması olduğunu söylemiştir.

Türkiye’nin Suriye’de zaman zaman ABD ile ilişkilerinin kötüye gittiğini ve bazen de Rusya ile ilişkilerin gerildiğini söyleyen Oktav konuşmasını, Suriye’nin toprak birliği konusunda Türkiye ve ABD’nin görüş ayrılığı yaşadığını belirterek ve Türkiye, İran ve Rusya’nın bu konuda birbirlerine daha yakın olduğunu söyleyerek sürdürmüştür. Ayrıca bu durumun üçlü arasında yapıştırıcı bir etki sağladığını söylemiştir. Buna ek olarak Rusya’nın Suriye’nin toprak birliği konusunda Türkiye ve İran kadar ısrarcı olmadığını eklemiştir.

27 Şubat sonrası Türkiye’nin NATO ile olan iletişimi ve dile getirilen NATO desteğinin somut herhangi bir karşılığının olmadığını

söyleyen Oktav, Türkiye’nin İdlib konusunda yalnız kaldığına ve 27 Şubat’taki saldırıdan sonra Türkiye ve AB ilişkilerinin gerildiğine dikkat çekmiştir. Çünkü İdlib’den doğacak olan göç sorununun sanki sadece Türkiye’ni sorunuymuş gibi davranan AB’ye karşı büyük bir öfkeyle sınır kapılarını mültecilere açmış olduğunu belirtmiştir.

Türkiye’nin bölgede çoğunlukla esnek davranmasına, diyalog süreçlerini devam ettirmesine rağmen gelinen noktada Türkiye’nin elinin kolunun bağlı olduğunu söyleyen Oktav, Rusya’nın Türkiye’yi sürekli olarak Esed rejimiyle anlaşması için yönlendirdiğini ve YPG/PYD ile ilişkisine mesafe koymadığı hatta daha da yakınlaştığı ve 13 Ocak 2020 günü Suriye ve Türkiye istihbarat şeflerinin Moskova’da bir araya geldiğini ve bu haberin Rusya tarafından basına sızdırıldığını söyleyen Oktav, “Türkiye bir şekilde Esed rejimi ile görüşme yürütüyor” şeklinde duyurulduğunu aktarmıştır.

Oktav’ın konuşmasının sonlarına doğru Suriye Meselesi’nde Türkiye için en kötü senaryo olarak görmüş olduğu; Rusya ve ABD’nin Suriye’yi dizayn etmek konusunda aralarında anlaşması durumunu göstermiştir. Ayrıca ABD’li enerji şirketi olan Delta Crescent Energy Şirketi’nin YPG ile petrol antlaşmasına dikkat çekmiştir. Türkiye’nin ENKS’yi ve PKK-YPG’ye muhalif Suriye’nin kuzeyinde bir sürü kürt gruplar ile bir uzlaşma ve konsolide etmesini umduğunu söylemiştir.

Sayın Oktav Müzakere Teorisi’nden bahsedip müzakerelerin Türkiye üzerinde Rusya özelinde gerçekleşen müzakerelerin bir yere kadar devam edip bir yerden sonra tıkanıp, çünkü müzakerelerin sürmüş olduğu esnada çatışmaların başlamış olduğunu söyleyerek sorunların

neden bu kadar çözümsüz olduğunu sorgulamıştır.

Panelin devamında konuşmaya devam eden Dr. Savaş BİÇER, Müzakere Teorisi'nin Türkiye'nin Hem Suriye de hem de Doğu Akdeniz'de yapmayı arzuladığı diplomatik süreç olduğunu aktarmıştır. Suriyede küresel güçlerin yanında bölgesel devletlerin de varlığından bahseden Biçer, bölgenin tarihsel önemini de vurgulamıştır. Türkiye'nin Suriye'de bulunma sebebi olarak; gelecek nesiller için Suriye'ye yapılan operasyonların haklılığına değinmiştir. Türk askeri kuvvetlerinin bölgedeki varlığının Türkiye'nin güvenliğini sağladıklarında bu bölgelerden çekileceğine dikkat çeken Biçer, Türkiye'nin başka türlü davranmayacağını ve ayrıca bölgenin kendisi için güvenli hale gelmediği takdirde de terk etmeyeceğini bildirmiştir.

Geçmişte de olduğu gibi dış politikayı yöneten birinin başka bir şey yapma şansının olmadığını söyleyen Biçer, Türkiye'nin geçmişte ne yaptıysa şimdi de aynısı yapmakta olduğunu söylemiştir ve bunu özellikle vurgulamış olup Hatay sorununda devletin uygulamış olduğu politika, Doğu Akdeniz'de uygulamış olduğu politika ve Kıbrıs Barış Harekatı'nda olduğu gibi Suriye'de de aynısını yaptığını altını çizmiştir. Bu durumun devlet politikası haline geldiğini söylemiştir.

TSK'nın icra etmiş olduğu operasyonların terör örgütlerini bitirmediğini sadece ötelemiş olduğunu söyleyip bu operasyonlar sayesinde Suriye'nin kuzeyindeki bölgeyi terörden temizlediğini söylemiştir. ABD ve Rusya'nın Suriye konusunda anlaşmasını çıkar şemsiyesi altında değerlendiren Biçer, Türkiye için en kötü senaryonun meydana gelmesi durumunda Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde muhtemel tedbirini almış

durumda olduğunu aktarmıştır. Rusya, İran ve Türkiye'nin, Suriye'nin toprak birliği konusunda aynı düşündüklerini belirten konuşmacı bu konuda sayın Oktav'a katıldığını belirtmiştir. Ayrıca sayın Oktav'ın belirtmiş olduğu en kötü senaryonun gerçekleşmesinin çok mümkün olmadığını düşündüğünü söylemiştir.

Rusya ile Türkiye'nin Suriye'nin bazı bölgelerinde çıkarları olduğu için beraber hareket ettiğini söyleyen Biçer, aynı ülkelerin Libya'da farklı taraflarda yer aldığını belirtmiştir. ABD'nin kendi çıkarını koruyacak ve çıkarına hizmet edecek herhangi bir oluşumla işbirliği içerisinde olabileceğinin değerlendirmesini yapan Biçer, ABD'nin olası Suriye'den çekilmesi durumunun bölgedeki dengeleri değiştireceğine işaret etmiştir.

Bölgedeki etkili aktörlerden biri olan İsrail'in, Türkiye'nin Suriye politikasına yönelik söylemlerini eleştiren Biçer, İsrail devletinin uluslararası ilişkilerde çifte standart uyguladığını ve İsrail'in kendi güvenliğini gerekçe olarak gösterip Lübnan'a yağdırmış olduğu bombaları hatırlatmıştır. Ayrıca Rusya'nın Suriye'de operasyon hazırlığında olduğunu söyleyerek bu operasyon alanında Türkiye'nin bir türlü ikna edemediği grupların varlığından bahsetmiştir.

Sonuç olarak Son dönemlerdeki Doğu Akdeniz ve COVID-19 gündeminin yoğunluğundan dolayı unutulmuş olarak bakılan Suriye meselesinin unutulmadığını ve Dışişleri bakanlığı tarafından dikkatlice takip edildiğinin altını çizen Biçer, "Suriye unutulmuş değil" demiştir.

Panele konuşmacı olarak devam eden Turan KIŞLAKÇI, Suriye meselesinin bölgesel ve küresel kavgaya dönüştüğünü

söylemiş olup Libya’daki durumun da Suriye’ye evrildiğini ama Suriye kadar uzun ve yıkıcı olmadığını kaydetmiştir. Suriye meselesinde bölgesel güçlerin etkisinden bahseden Kışlakçı özellikle savaş öncesine dikkat çekmiş olup İran ve Suudi Arabistan devletlerinin çok etkin olduğunu belirtmiştir. Özellikle Suriye rejiminden Suudi Arabistan’a yönelik herhangi bir eleştirinin bulunmadığını vurgulayan Kışlakçı aralarında sorun olmasına rağmen herhangi bir tepkinin verilmediğini söylemiştir. Kışlakçı, Suudi Arabistan’ın Suriye’deki etkinliğinden özellikle bahsetmiştir.

Esad’ın danışmanlarından olan bir siyasetçi ile yapmış olduğu röportajda kendisine söylenmiş olan, Esad’ın Suriye’deki gösterilerin ilk başladığı dönemlerde gösterileri bastırmak için şiddete başvuracağını kararını vermiş olduğu ve bu yönden politikalar geliştireceğini kendisine söylediğini aktarmıştır.

Ayrıca Kışlakçı, vakti zamanında Suriye muhalefetine 2016, 2017 ve 2018 yıllarında yer alan ve bu dönemde Suriye muhalefetinin liderliğini yapmış olan ve halihazırda Sorbonne Üniversitesi’nde hocalık yapan Burhan GALYON kişinin anılarında belirttiği gibi “Suriye’deki savaşın bitmeyeceğini çünkü küresel güçlerin savaşın bitmesini istemediğini aktardığını ve buna örnek olarak da 2015-2016 yıllarında kendisinin Rus Dışişleri Bakanı Lavrov ile görüşmesinde Rusya’ya Suriye’deki sorunun çözümü için yapılmış olan “Eğer Esed Rusya’ya bir üs teklif ediyorsa biz size beş üs teklif ediyoruz, yeter ki Suriye’deki çatışma hali bitsin.” teklifine Lavrov’un “Biz üs ya da petrol için Suriye’de değiliz tamamen Avrupa için Suriye’deyiz, istiyoruz ki Avrupa, Rusya’nın küresel bir güç olduğunu kabul etsin.” bilgisini aktarmıştır.

Galyon’un Avrupalı devletler ile yapmış olduğu görüşmelerde ise “Rusya ile asla masaya oturmayacağız, Rusya’nın eline böyle bir güç vermeyeceğiz” dediğini aktarmıştır. ABD ile yapmış olduğu görüşmelerde ise ABD’nin kendisinin çıkarının az ama kendisi için risk fazla olduğu için Suriye’deki varlığının devam edeceklerini belirttiklerini aktarmıştır.

Kışlakçı, Galyon’un anılarında İsrail ile yapmış olduğu görüşmelerde ise İsrail’li yetkililerin “Bizim kendi çıkarlarımız herkesten farklı ve Suriye’deki karışıklığın kendilerinin işine geldiğini” açıkladıklarını aktardığını söylemiştir. İsrail Savunma Bakanı’nın Washington Post’a verdiği makalede “Bu savaşın bitmesini istemiyoruz ve savaşın uzaması bizim için hayati öneme sahiptir.” gibi açıklamalarda bulunduğunu aktarmıştır. Kışlakçı, Galyon’un anılarına dikkat çekerek “Suriye’deki meselenin uzamasının ana kaynağının, İsrail’in Suriye’deki savaşın bitmesini istememesi” olduğunu aktarmıştır.

PYD’ye BAE’den ve Suudi Arabistan’dan maddi destek akışına dikkat çeken Kışlakçı, Araplar’ın son yüzyılda Türk karşıtlığını amaçladıklarını ve Türkler’in Osmanlı’yı canlandırmak amacıyla olduğunu düşündüklerini ve bu devletlerin Arap milliyetçiliği üzerinden Türk düşmanlığı yaptıklarını açıklamıştır. Arap milliyetçiliğinin son yüzyılda Osmanlı karşıtlığı üzerinde inşa edildiğini söyleyen Kışlakçı, Türkiye’nin söylemlerine dikkat etmesi gerektiğine değinmiştir. Bölgedeki güçlerin arasındaki mücadelelerinden de bahseden Kışlakçı, bölgedeki mezhep çatışmalarına da değinmiştir. Büyük güçlerin arasındaki kavganın içinde en fazla zararı bölgedeki halkın gördüğünü söylemiştir. Küresel güçlerin içinden İngiltere’nin çok konuşulmadığı halde

bölgedeki etkinliğine de dikkat çekmiştir. Çözüm için İngiltere'nin kilit bir rol alabileceğinin altını çizmiştir.

İşcan, konuşmacılara "Türkiye'nin Esed ile aynı masada oturmasının bir ihtimalinin gözüküp gözükmeyeceği hakkındaki sorusuna Oktav, böyle bir durumu olası görmediğini aktarmıştır. İsrail'deki siyasilere Esed konusunda farklı fikirlere sahip olduğunu aktarmıştır. Konuşmacılardan Biçer, Türkiye'nin Libya'da, Suriye'de, Doğu Akdeniz ve Egede kendi güvenliği için tedbir almaya çalıştığını ve Türkiye'nin can derdinde olduğunu söylemiştir. Ayrıca konunun enerji meselesinden daha fazla olduğunu gördüğünü söylemiştir. Türkiye'nin her daim bölgedeki istikrar için çaba sarf ettiğini kaydeden Biçer, Türkiye'nin bölgede hedef tahtasında olduğunu söylemiştir.

İşcan, panelin sonunda gündemden düşen bir konu olarak düşünülen Suriye meselesinin hiçbir zaman Türkiye tarafından gündem dışı kalmadığı ve her daim Türkiye'nin Suriye meselesinde çalıştığını ve barış için emek sarf ettiğini aktarmıştır.

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40 info@dipam.org

+90 216 310 30 50 www.dipam.org

Murat Reis Mahallesi Gazi Caddesi No:69
Üsküdar/İstanbul

KONUŞMACILAR HAKKINDA

Prof. Dr. Özden Zeynep OKTAV, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler bölümünde bölüm başkanıdır. Oktav’ın çalışmaları arasında: Turkey in the 21st Century Quest for a New Foreign Policy (2011), Limits of Relations with the West: Turkey Syria and Iran (2008), The Changing Dynamics of the Arab Gulf and Saudi Arabia-US-Iran Relations (2011), Turkey in the 2000’s: Opportunities, Risks and Crises (2015), GCC-Turkey Relations: Dawn of a New Era (2015), Violent Non-State Actors and the Syrian Civil War: ISIS and YPG Cases (2018) bulunmaktadır. Oktav, Türkiye ve Ortadoğu ilişkileri üzerine bir çok makale yayınlamıştır. Oktav, Cambridge ve St. Andrews üniversitelerinde misafir araştırmacı olarak bulunmuştur.

Dr. Savaş BİÇER, Kuleli Askeri Lisesi ve Kara Harp Okulu’nu takiben Harp Akademilerinden kurmay subay olarak mezun oldu. Türk Silahlı Kuvvetlerinin çeşitli kademelerinde görev yaptıktan sonra emekli oldu. NATO’nun Soğuk Savaş sonrası askeri müdahaleleri üzerine doktora tezini tamamladı. NATO, Uluslararası Güvenlik ve terör üzerine yazılar yazan Dr. Savaş Biçer, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölüm başkanıdır.

Turan KIŞLAKÇI, Türkiye ve Pakistan’da farklı üniversitelerden ekonomi, din, felsefe ve uluslararası ilişkiler üzerine eğitim aldı. Türk-Arap dünyası tarafından çok iyi tanınan siyasetçi, gazeteci ve edebiyatçı yazar. Arap dünyasında gönüllü Türk-Arap kültür elçisi olarak ünlendi. Ortadoğu üzerine yazdığı kitapları ile Türk-Arap düşünce dünyasına derin bir bütünlük ve renk kazandırması ile biliniyor. 2018-19 yıllarında Katar Kültür Bakanlığı’nda müsteşarlık görevini yürüten Kışlakçı, çeşitli medya kuruluşlarında yöneticilik yapmaktadır.